

Kierkegaard og cyborg

Det kunstige og det virkelige

Hjerte rimer ikke kun på smerte. Når nogle siger "hjerter", tændes en lang associationsrække i mig. Og i dig. For sådan er det med centrale ord i sproget. De afføder lange guirlander af erindringer blandet op med saglig viden. Jeg kan med sikkerhed sige, at ordet "hjerter" sætter gang i andre tanker hos mig end hos min lillebror, der er hjertesyggeplejerske på Riget. Faglig og meget eksakt, for nu ikke at sige maskinel, viden om hjertets funktion og mangel på samme er hos hjertesyggeplejersken helt fremme i bevidstheden, når nogen siger "hjerter".

Når man siger "cyborg" og "forholdet mellem kunstig og virkeligt" til mig, så bliver jeg stående ved det med det virkelige. Jeg har det med ordet "virkeligt", som min bror hjertesyggeplejersken har det med ordet "hjerter". Når man, som jeg, har læst Kierkegaard på kryds og tværs, har man for altid mistet et umiddelbart forhold til ordet "virkeligt". Man kan ikke sige "virkeligt", uden jeg på et øjeblik befinder mig i selve omdrejningspunktet af Kierkegaards forfatterskab. "Virkeligt". Hvad er virkeligt? Det havde hans fulde opmærksomhed altid. Og som årene gik, og med mange tusinde skrivelser og spidsfindige tanker bag sig, kunne han på højden af sit forfatterskab formulere følgende prægnante definition af, hvad virkelighed er (i værket "Sygdommen til Døden"):

"Virkelighed er Eenhed af Mulighed og Nødvendighed."

Det giver overhovedet ikke mening, det ved jeg godt. Det er næsten kodeskrift. Kodens løsning følger her:

Det handler om virkelighedsopfattelse. Kierkegaard beskæftiger sig indgående i "Sygdommen til Døden" med, hvordan det stort set er umuligt at få en sand virkelighedsopfattelse. Bogens konklusion er, at kun det menneske, der kan sætte sig selv så meget til side, at det kun er Gud, der gennemlyser det, har en sand virkelighedsopfattelse. Problemet er, at det er der nok nærmest ingen, undtagen lige Jesus, der har. For det er kun ham, der kan sætte sig selv til side, så han kun er det, Gud har skabt ham som. Problemet er nemlig, at vi har så svært ved netop det. Vi vil nemlig ikke være det "selv", den personlighed, det menneske, Gud har skabt os som. Vi vil så meget hellere skabe os selv. Derved kommer der ubalance i vores virkelighedsopfattelse, der burde være en smuk afbalanceret enhed af mulighed og nødvendighed.

Mulighed og nødvendighed

Det er umiddelbart en underlig definition på virkelighed. At den er en enhed af mulighed og nødvendighed. Ikke desto mindre er det den mest præcise, jeg kender. Kierkegaards pointe er, at vi får en skæv virkelighedsforståelse, fordi vi altid kommer til at overdrive enten muligheden eller nødvendigheden, fordi vi ikke vil acceptere, det vi kan, og det, vi ikke kan.

Hvordan sådan mere konkret? Kierkegaard svarer, at tilværelsen består af en lang række muligheder - og en lang række nødvendigheder.

Hvis vi tager mulighederne først: Alle har alle de muligheder, de vil have. Jeg kunne eksempelvis blive danserinde i et omrejsende cirkus i morgen. Eller jeg kunne søge ind som kampofficer i Hærens Operative Kommando i overmorgen. Det er en mulighed. Uomtvisteligt muligheder, der ligger åbne. I princippet.

Men kun i princippet, for det er rigtigt, at alt er muligt for mig, men det er samtidig ligeså rigtigt, at alle muligheder ikke lader sig realisere for mig, fordi mine muligheder er indskrænket af mine helt personlige "nødvendigheder".

Hvad er nemlig nødvendigheder? Jamen, det er for mit vedkommende den omstændighed, at jeg bliver svimmel, når jeg bevæger mig i højder. Det gør mig uegnet til linedanseri. Og når det kommer til Hærens Operative Kommando taler min fysik sit eget sprog. Det er mine "nødvendigheder", som indskrænker mine muligheder. Selvfølgelig. En døv har ikke de samme muligheder, som alle os, der ikke er døve. Døvheden indskrænker den døves muligheder, er vedkommendes "nødvendighed".

Kierkegaard siger altså, at virkeligheden er en enhed af mulighed og nødvendighed. Jeg synes, at han har ret. Min virkelighed er et uendeligt antal muligheder, som det er min opgave at sortere ud fra de nødvendigheder, som nu er mine.

Så langt så udmærket. Bortset fra den ubehagelige kierkegaardske pointe, som altså er, at vi ikke er gode, faktisk er vi rigtig dårlige til at finde den sande vægtning mellem mulighed og nødvendighed. Vi overdriver altid enten det ene eller det andet. Enten drømmer vi os så langt væk i de muligheder, vi mener at have, at vi mister jordforbindelsen og glemmer nødvendighederne, der indskrænker mulighederne. Eller også stirrer vi os blinde på de nødvendigheder, der nu er vores, så vi helt mister sansen for mulighederne.

Cyborg er et stort eldorado af mulighed. Alt kan eller vil kunne lade sig gøre. Mulighederne er blevet flere, men det ændrer egentlig ikke afgørende ved, hvad der er virkeligt. Eller hvad virkelighed er. En sand virkelighedsopfattelse, en sand og ordentlig tilgang til virkeligheden er at finde balancen mellem de uendelige muligheder tilværelsen byder på, og så de nødvendigheder som du og jeg helt personligt og hver for sig lader os indskrænke af. Det var og er livsopgaven. Både før og efter Cyborg.

Kathrine Lilleør er præst og tidligere medlem af Det Ethiske Råd